

met liturgie naar buiten

bezinning

over
de
be
zi
ning

Onder vermelding van de titel te bestellen bij:

Raad van Kerken in Nederland
Kon. Wilhelminalaan 5
3818 HN Amersfoort
☎ 033 4633844
✉ rvk@raadvankerken.nl
ℹ www.raadvankerken.nl

Prijs: € 6,00 (inclusief portokosten)

Amersfoort, 2015

COLOFON

Tekst

Aan de tekst werd bijgedragen door: Geert van Dartel, Simon Evers, Jeanne van Hal, Christiaan Hogenhuis, Klaas van der Kamp, Gert Landman, Leo van Leijssen, Ad van Noord, Iris Speckmann, Sietske Visser

Eindredactie

Klaas van der Kamp, Bepie van Laar

Foto's/afbeeldingen

Gert Landman (omslag, pag. 26 en 30), Raad van Kerken, Wereldraad van Kerken (pag. 9), Tini Brugge (pag. 10, www.sameneerlijketen.nl), Arthur Delnoy (pag. 13, 15, 16 en 17), Onze Lieve Vrouwe Gasthuis (pag. 19/20), A.A. Brediusstichting (pag. 21), Nijkleaster (pag. 28 en 29), Jan Cremer 1984/De Fundatie Zwolle (pag. 34)

Omslag

Pelgrimage op Iona

Ontwerp

Omslag: Marijke Kamsma – bliksemzwart.nl

MET LITURGIE
NAAR BUITEN

Pelgrimeren en spirituatiteit

Inhoudsopgave

Met de liturgie naar buiten	4
Pelgrimeren	6
NAAR BINNEN GAAN	7
Meditatieve wandeling	8
Bidden om vrede	9
Maaltijd van gerechtigheid	10
Via kunst op reis	11
Pelgrimage door laagland	12
NAAR BUITEN GAAN	13
Vieringen op straat geboren	14
De kruisweg bij het Vijlenerbos	15
Parijs 2015: teken van hoop	18
Labyrint	19
Reisicoon	21
In het voetspoor van Adam	22
Met een zegen naar buiten	23
IN DE WERELD GAAN	25
Iona	26
Adempauze in Jorwerd	27
Voetsporen gaan wereldwijd	29
Biografieën	30
Gebeden voor onderweg	31
Ter bemoediging	32
Om gerechtigheid en vrede	33
Mijmeren en zingen	34
Bedevaartplaatsen	35
Bakermat van de pelgrimage	36

Met de liturgie naar buiten

Deze uitgave nodigt de lezer uit om met de liturgie naar buiten te gaan en de frisse wind op te zoeken. Op het moment dat je buiten loopt, komen niet alleen je benen in beweging, maar ook de gedachten. Ze heroriënteren zich op basis van wat het landschap aanreikt. Rokende schoorstenen, een kronkelig pad met wilgen, geuren die je onverwacht verleiden of zich aan je opdringen; je ademt een andere omgeving in, een andere wereld.

En dat is ook de bedoeling. Je wordt op die manier als vanzelf een pelgrim, iemand die op weg is om zichzelf tegen te komen en tegelijk los geraakt van wat oud en vertrouwd is. Het Latijnse woord voor pelgrimage (*peregrinatio*) is afgeleid van *per agros*, 'door de velden'. Pelgrims stellen zich open voor wat het veld biedt. Ze lopen in het besef dat achter iedere kronkel in de weg zich een werkelijkheid openbaart, die ze niet hebben gemaakt, maar die hen geschonken wordt en die hen uitdaagt. De andere omgeving maakt van hen andere mensen.

Door de eeuwen heen is het pelgrimsmotief een metafoor voor de innerlijke reis die de ziel aflegt als ze zich opent voor de poriën van het leven. Fundamenteel is het innerlijk besef dat we onderweg zijn, dat we niet kunnen blijven waar en wie we waren, dat ons een betere toekomst lokt. En dat we risico's moeten durven nemen, niet bang moeten zijn voor het vreemde, het andere.

Liturgie

We verbinden in deze uitgave de reis met liturgie. Liturgie moet je in dit verband niet invullen vanuit het hoogaltaar. Het gaat ons om woorden en beelden waarmee we contact proberen te leggen met het geheim van het leven, met God. We nemen die woorden en beelden mee in de rugzak. Niet om de indrukken bij voorbaat in te lijven, maar om in gesprek met de omgeving de diepgang van tekst en symboliek te beleven en soms bij te stellen. En vooral ook om pelgrim te kunnen zijn: meer dan een dier dat van de ene plaats gaat naar de andere, meer dan een naïeve wandelaar is de liturgieloper een

vierende reiziger, die geniet van het wonder dat hem of haar overkomt en niet schroomt om er lofprijzing aan te verbinden. Of smeekbede. Of klaagzang. Of een spirituele zucht.

Kerken en bibliotheken staan in Nederland voor een vergelijkbare opdracht. Ze hebben beide een glorieus verleden. Ze hebben beide muurtjes gezet om dat verleden. Ze staan nu voor de taak deze muren af te breken en nieuwe op te bouwen.

Bibliotheken doen dat door hun aanbod op maat te brengen: ze verkopen boeken, presenteren de titels als waren ze een winkel, bieden e-books aan, en een cursus over computergebruik, een training leesvaardigheid, een kleine tentoonstelling en natuurlijk een kop koffie in het bibliotheekcafé gelegen aan de straatzijde.

Diepgang

Kerken doen iets vergelijkbaars. Je ziet het in Nederland en misschien nog wel meer in

Duitsland. Een willekeurige folder uit een kerk in Duitsland biedt ongeveer hetzelfde brede aanbod als de bibliotheek in Nederland. Het verschil is evenwel de onderliggende toon; waar de bibliotheek aan neutraal burgerschap denkt, probeert de kerk spirituele diepgang aan te reiken.

De kerken in West-Europa hebben eigenlijk al sinds de Renaissance in toenemende mate met secularisering te maken. Mensen nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen leven en in de praktijk valt die keus samen met een terugtrekkende beweging uit de kerk. Waar mensen de kerk minder opzoeken, is het aan de kerk om bij de mensen op bezoek te gaan. Dat de uitgave daartoe moge prikkelen.

De verkenning past bij het langer lopende thema dat de Raad van Kerken oppakt over pelgrimage van gerechtigheid en vrede. We treden met de liturgie buiten de vertrouwde muren.

Pelgrimeren

Here God,
in het geraas van ons bestaan
en de drang tot leven
spreken we U aan;
bezweet en vermoeid,
gespannen en onzeker.

Ons leven is als pelgrimeren:
als gaan over een dijk,
met regen in 't gezicht
met striemende, dwarrelende winden,
met naast ons het kolkende water,
dat zich omhoogstuwt tegen de boorden van gras en klei.

Here, reis mee met ons,
pelgrims door laagland.
Geef adem om voort te gaan.

NAAR BINNEN GAAN

Je bezoekt een pelgrimsplaats om zelf je leven te ordenen. Je kijkt naar binnen om op een andere manier naar buiten te treden. De pelgrimage reikt een vernieuwde manier van kijken op het leven aan. Mensen die Fatima bezoeken krijgen dat met een embleem uitgelegd.

Meditatieve wandeling

“ Het idee ontstond toen wij in de veertigdagentijd in 2014 met een groep gemeenteleden een zaterdag doorbrachten in Nykleaster, die mooie pioniersplek van de Protestantse Kerk in Jorwerd (Friesland). Een van de hoofdmomenten van die dag was een 'kleasterkuier', een meditatieve, stille wandeling van ongeveer vijf kilometer rond het dorp. We werden er zo door geraakt, dat we besloten: dat gaan we thuis ook doen.

De organisatie is eenvoudig: een mooi, historisch kerkgebouw vonden we in Wilsum, stil stadje aan de IJssel, vlakbij Kampen. De romaanse kerk is van 1050, de kerkrentmeesters zijn van vandaag en uiterst gastvrij: 'Welkom!' Zo kwam het dat we op Stille Zaterdag in 2014 voor het eerst met een groep van ruim 40 gemeenteleden een meditatieve wandeling maken. We beginnen met een kort bezinningsmoment: lied op de drempel – stilte – korte lezing – lied van Taizé – stilte – vrij gebed, besloten met het Onze Vader – gezongen slotzegen. Blokfluitmuziek bracht ons op de goede toon.

En toen de wandeling. Afspraak: het eerste stuk zijn we stil om onze eigen gedachten te laten gaan, oog in oog met de overweldigende weidsheid van de natuur. Hier is het de wereld van Voerman, de IJsselschilder en het enige dat je hoort is wat wind door de schaarse struiken aan de oever en het zachtjes stromen van de rivier. Voor het tweede stuk van de wandeling wordt ons een korte Bijbeltekst aangereikt, waarover we voor onszelf kunnen mediteren. Het derde deel van de route (het zogenaamde 'laarzenpad' - met een zee aan kievitbloemen – soms kan het drassig zijn, zo kort

langs de oever) biedt gelegenheid iets van het doordachte of ervaren te delen met een ander – maar het staat ieder vrij de stilte te bewaren.

Terug in de kerk sluiten we af met een broodmaaltijd. Ieder neemt de eigen lunch mee en deelt die met de ander. Enthousiaste gesprekken volgen. 'Wat een fijne ervaring, dit moeten we erin houden.' 'Bijzonder dit juist vandaag te doen.' We hebben het dit jaar wéér gedaan – het zal een traditie worden: een waardevolle verstillung op de drempel van het Paasfeest! ”

Ad van Noord

Op pad: jong en oud

Bidden om vrede

Omdat een eerste associatie bij oecumene is 'rond de tafel zitten en praten', gaat het goed samen met het thema pelgrimage van gerechtigheid en vrede. Als je niet wars bent van 'werken aan gerechtigheid en vrede' (diaconale invulling van oecumene) zie je hoe anderen vooral ook aanknopingspunten zien voor allerlei vormen van 'spiritueel wandelen'. Een pelgrimage heeft een spiritualiteit waar niet alleen het hoofd, maar ook het lichaam de kans heeft in beweging te komen. Maar hoe kun je die twee nu een beetje verbinden, die 'activistische kant' en die 'spirituele kant'?

Dorothee Sölle brengt beide kanten samen in haar boek 'Mystiek en verzet'. Het werken aan gerechtigheid en vrede was God navolgen in zijn verzet tegen onrecht in de wereld, was Jezus heel nabij komen, in zijn profetische kant en in zijn lijden. Zo komen inzet voor de wereld en het mystieke nabij zijn van God bij elkaar. Bij liturgische momenten, zou je dus kunnen experimenteren en verkennen hoe je dat samengaan van 'mystiek' en 'verzet' vorm kunt geven.

Bij de opening van de assemblee in Busan (Korea) werden voorbeden gedaan. Bij wijze van responsies werd door heel korte dramavormen (kleine drama-'snapshots') het lijden van de aarde en van de mensen aanschouwelijk en voelbaar uitgebeeld. En bij wijze van gloria was er ook zo'n 'snapshot' die de hoop op genezing van de schade, de breuken, de wonden uitbeelde. Ora et Labora, bidden en 'werken' gaan samen.

Tijdens een kyrie-gebed in Busan werd de rouw om de schade die door mijnbouw werd aangedaan in dramaturgische vorm aanschouwelijk gemaakt (zie foto). Aarde

Aarde over je heen, als teken van rouw

over je heen gooien is in de bijbel teken van rouw (Nehemia 9:1 en Matteüs 11:21 bijvoorbeeld), en het is dezelfde aarde die lijdt aan onze grensoverschrijdende exploitatie.

Nu zullen dit soort kleine vormen van dramatische verbeelding om de spanning tussen verscheurdheid en hoop toonbaar en voelbaar te maken niet voor alle gemeentes geschikt zijn. Maar in het werken met afbeeldingen (projectie), of met gedichten of muziek, is er vast veel mogelijk om spiritualiteit en het meer profetische/activistische bewust bijeen samen in één vorm aanschouwelijk en navoelbaar te maken in liturgische momenten van bezinning en viering.

Maaltijd van gerechtigheid

Als je in België bij mensen op bezoek gaat, zit je – voordat je er erg in hebt – aan een maaltijd. Belgen zijn in de regel gastvrij. Ze schijnen te beseffen dat je onder het eten op een goede manier een gesprek kunt voeren. Een maaltijd is meer dan suikers innemen; een maaltijd verbindt mensen met elkaar. Zo bezien is een maaltijd een zinvolle maaltijd. Vandaar dat kerken het steeds meer als omgangsvorm voor groepjes introduceren.

Het basisidee van de 'zinvolle maaltijd' is dat je bij elkaar bent rond een maatschappelijk thema. De menukaart is zo samengesteld dat het logisch aansluit bij het gekozen onderwerp. En je laat het thema terugkeren in de liturgische onderdelen tijdens de maaltijd, in de gesprekken die je voert en zelfs in de invitaties die je vooraf verstuurt. Je nodigt naast je vaste gasten mensen uit die iets over hun hobby of werk willen vertellen. De groep is dus ietwat wisselend samengesteld. Na afloop kan je iets publiceren rond de maaltijd op een website of in een blad.

Pelgrimsbrood

Zo ongeveer ging het in de Xaveriusparochie in Amersfoort. Er waren gasten bij elkaar gekomen die allemaal wel iets hadden met het thema duurzaamheid en gerechtigheid. Ze zaten aan verschillende tafeltjes en lieten zich de soep serveren. Er stond een karaf water op tafel en er lag een stoet van deels gegist, deels ongegist deeg. Daarbij roomboter; alles zo ambachtelijk mogelijk.

De gastheer heette de mensen welkom en las een tekst van Franciscus voor. 'Je zou Franciscus de eerste milieuactivist kunnen noemen', zei hij. 'Hij sprak met de krekel en noemde de zon zijn broer en de wind zijn zuster.' Daarna legde de kok uit welke ingrediënten voor de maaltijdsoep waren gebruikt en waar ze hun wortels hadden. De meeste producten kwamen uit de buurt: de spruiten, wortel, overwinterde prei, uien, knoflook. Koriander en komijn kwamen uit Drenthe. Het geheel was op smaak gemaakt met wat Atlantisch zeezout. En er was gebruik gemaakt van water, waarmee Nederland zo rijkelijk gezegend is dat je het gewoon uit de kraan kunt laten stromen.

Tussen twee gangen maaltijdsoep door was er een Franciscaanse minderbroeder die het geheim van duurzame gerechtigheid ontwarde. 'Kijk hoe het brood ons vertelt van de liefde. Het is gezaaid, geoogst, gemalen, gebakken. En nu is het voor ons om te eten. Het geeft zijn eigenheid op en wordt mij en jou.' Een beetje moralistisch was het ook. 'De schepping is het lichaam van God. Alles is doordrongen van zijn liefde. Iedere maaltijd heeft iets van een eucharistie. Je ervaart daarin dankbaarheid. En het heeft consequenties voor je levensstijl. Getuig ik in mijn voedsel van mijn liefde voor de Schepper?'

Via kunst op reis

Hoe kan je een impuls geven aan de pelgrimage waarbij je concreet genoeg bent om mensen aan te spreken en toch voldoende abstractie houdt om je niet te verliezen in één concreet voorbeeld? Rinus Bijkerk, die als afstudeeropdracht voor communicatie zich met de pelgrimage bezighoudt, stelde zich deze vraag. Aanvankelijk dacht hij aan zoiets als een platform waarop mensen ervaringen zouden kunnen uitwisselen over hun invulling van de pelgrimage. Het risico is dan wel dat iemand iets post over de situatie in Oekraïne en iemand anders schrijft daarna over de verhoudingen Noord-Zuid. Het sluit moeilijk op elkaar aan.

Rinus vond uiteindelijk een oplossing die voldoende breed is om mensen aan het denken te zetten en voldoende concreet om tot de verbeelding te spreken. Hij maakt een applicatie van het thema pelgrimage van gerechtigheid en vrede waarmee je het museum kunt binnengaan. Je loopt langs ongeveer twintig schilderijen of andere objecten, krijgt uitleg bij ieder kunstvoorwerp en laat je aanspreken op een toepassing die met de pelgrimage van gerechtigheid en vrede te maken heeft.

Als voorbeeld werkte hij een rondgang uit door het Rijksmuseum in Amsterdam. Je krijgt een pelgrimsroute aangereikt door het museum. Je komt bijvoorbeeld het schilderij tegen van Nicolaas Pieneman uit 1830. Volgens de catalogus gaat het over de onderwerping van de Javaanse leider Diep Negoro aan luitenant-generaal baron De Kock. De Nederlanders waren met hem in gesprek over vrede. Hem was een vrijgeleide beloofd om te kunnen onderhandelen. Maar de Nederlanders braken hun woord. Ze arresteerden hem tijdens de vredesonderhan-

Kijk op pelgrimage via kunstrijroutes

delingen. De schilder Pieneman schilderde vergoelijkend vanuit Nederlandse optiek.

De applicatie vertelt dat Diepo Negoro helemaal niet de intentie had zich aan het Nederlandse gezag te onderwerpen, maar dat de Nederlanders hun woord hebben gebroken. Op het moment dat je die toelichting krijgt, kijk je toch anders naar de Nederlandse driekleur die fier op het schilderij staat te wapperen. Je realiseert je ook, dat iedereen weliswaar voor vrede is, maar dat ook onze eigen Nederlandse geschiedenis omstreden is. Er zijn talloze voorbeelden waaruit dat blijkt en waar je met de blik van vandaag vragen bij kunt stellen. Dit schilderij is daarvan een voorbeeld.

De uitwerking voor het Rijksmuseum komt voor iedereen beschikbaar. Daarnaast legt het bureau de vraag neer bij plaatselijke raden en regionale raden om op een zelfde manier een museum uit te kiezen en er een route uit te zetten in het kader van de pelgrimage van gerechtigheid en vrede. Teksten en keuzes van kunstwerken die daarbij horen, zullen vanuit de landelijke Raad voor een breed publiek beschikbaar worden gesteld.

Pelgrimage door laagland

Door laagland gaan

De jeugddienst-commissie wilde een alternatieve kerkdienst beleggen. Na enig vijven en zessen kozen ze voor een survival, een pelgrimage door laagland. In de plaatselijke krant stond de opzet: 'Het is een wandeling door de weilanden. Na vijf kilometer hopen we bij de kerk te komen. We lopen door de weilanden en we vieren een liturgie. Jongeren vinden de kerk niet verkeerd, maar ze willen soms even iets anders en volgens mij beantwoordt de tocht aan die behoefte.' Het had tot gevolg dat het bezoekerstal verdubbelde. Het was twee graden boven nul. Er lag verse sneeuw. Het regende tegelijk. En het was drassig op het land. In de eerste dam gleeed een meisje weg in een modderballet. Ze klaagde niet. Niemand mopperde. De meeste kerkgangers waren die soppige weiden wel gewend.

De helft van de mensen knipte bereidwillig aan het begin van de reis de zaklichten uit. De tocht ging door een donkere wereld. Een

pelgrimsleider had uitgelegd dat de tocht de levensweg symboliseerde. Bij de eerste halteplaats werd er een bede uitgesproken. 'Uw woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad', galmde het daarna door de polder. Vervolgens gingen alle zaklampen weer aan en werd de tocht voortgezet. Na een derde van de reis moesten de kerkgangers zich omdraaien en zich een situatie voor de geest halen uit het verleden waar ze nog niet helemaal klaar mee waren. Voorzichtig teruglopend werden ze uitgenodigd om er over na te denken. De terugblik werd afgesloten met een associatie op psalm 130. Een bromstem las het hardop voor. En weer verder ging het.

Een bijzonder moment was het uitkiezen van stenen. Of men een lastige actie van zichzelf wilde vertalen in de keus van een steen en of men deze zo ver als mogelijk wilde weggooiden in een kanaal. En daarna kwam de vraag om een goed voornemen te vertalen naar een andere steen die men moest uitkiezen. Daarop werden er tweetallen gevormd en gaf de een aan de ander uitleg bij de steen. En tenslotte kreeg men het verzoek om de stenen te ruilen. 'Ik had als eerste steen mijn onzekerheid. Die heb ik weggegooid', zei een meisje van amper twaalf. 'En daarna had ik een mooie steen die meer zelfvertrouwen uitdrukte.' 'Ik vond het vooral indrukwekkend', zei een ander, 'dat de steen die ik kreeg de warmte had van een ander.'

De tocht eindigde in het kerkgebouw. De klok galmde. Bij de deur lag oud tapijt om je laarzen op achter te laten. Er was collecte. Er werd gezongen. De voorganger sprak een zegen uit. Liefhebbers konden daarna nog napraten en chocolademelk drinken.

NAAR BUITEN GAAN

Liturgie als ordening van je spiritualiteit speelt zich af in de kerk. En het is ook buiten de kerk te vinden. De kruiswegstatie is daarvan een voorbeeld. Je wandelt in de buitenlucht en houdt af en toe in om over het leven en lijden van Jezus na te denken. En over je eigen leven.

Vieringen op straat geboren

“ Mijn loopbaan als heilsofficier ben ik begonnen op de trappen van de Beurs in Rotterdam. Ik moest vijf minuten spreken over het onderwerp: ‘Ik ben de weg de waarheid en het leven.’ In mijn hand hield ik een bord vast met die tekst erop. Ik had geleerd dat ik korte zinnen moest maken en duidelijk door de megafoon moest spreken.

De liturgie van de dienst op straat was niet veel anders dan die in onze zaal (kerkgebouw): je sprak een gebed uit, je zong, gaf een getuigenis en hield een korte preek. De binnen- en buitenliturgie hebben duidelijk overeenkomst.

Het Leger des Heils is 150 jaar geleden op straat geboren. Dezelfde dienst als binnen werd buiten gehouden, inclusief de uitnodiging om je te bekeren tot God. De zondaarsbank van binnen werd de grote trom omgekeerd op straat. Mensen werden dus een bekeerd mens door daar neer te knielen en te bidden om vergeving van zonden. De Bijbelboodschap was het ‘hier en nu’-evangelie.

De fluitspeler

Vroeger was er tegenstand door het gooien van rotte tomaten en eieren, sommigen van de Leger-mensen werden zelfs vastgezet in de gevangenis voor het prediken op straat. Nu wordt soms geklaagd dat het Leger niet meer op straat te zien is, maar soms mag dit ook niet meer, er moet in veel gemeenten eerst een vergunning worden aangevraagd om een dergelijk openluchtdienst te mogen houden. Mensen hingen vroeger uit het raam of stonden in de tuin te luisteren naar de zang en muziek van het Leger, nu zitten ze achter de computer of de televisie.

Toch, als we nu op straat gaan zingen, bijvoorbeeld op de Amsterdamse wallen op vrijdagavond, dan is de belangstelling groot. Het valt op dat het evangeliseren op straat, een mars houden met een groep muzikanten en zangers een simpel middel is om de boodschap die we hebben bij de mensen te brengen, met als doel ze met het evangelie in aanraking te brengen.

Ja, je moet wel durven en neem naast de zangers en spelers ook mensen mee nemen die een goede folder of tijdschrift uitdelen en die een praatje willen maken met de omstanders en vergeet daarbij de kinderen niet. Gooi ze dan niet met Bijbelteksten om de oren maar wees gewoon vriendelijk en aardig.

De liturgie van het pelgrimeren is bij het Leger des Heils bekend, van mij mogen we nog wel wat meer naar buiten! ”

Jeanne van Hal

De kruisweg bij het Vijlenerbos

In 2014 werd het Vijlenerbos in het uiterste zuiden van ons land verkozen tot 'Mooiste Wandeling in Nederland'. Het is een langgerekt bosgebied met een lengte van 8 km tussen Epen en Vaals aan de grens met België en Duitsland. Tot in de Tweede Wereldoorlog waren deze bossen gemeenschappelijk eigendom van het dorp Vijlen.

Uit dankbaarheid dat het dorp in de oorlog gespaard bleef van het oorlogsgeweld werd al in 1945 aan de rand van het bos op initiatief van de plaatselijk bevolking een Mariamonument geplaatst. Bij de ontwikkeling en bouw waren veel Vijlenaren direct betrokken. De stenen waarmee het monu-

ment is opgericht, stammen uit het Vijlenerbos en werden spontaan door mensen uit het dorp met paard en kar aangevoerd. Het Mariabeeld werd onthuld tijdens een lof op zondag 27 mei door mgr. G. Lemmens, de toenmalige bisschop van Roermond.

In 1966 werd door de kunstenaar Sjef Drummen een nieuw Mariabeeld vervaardigd. Van dezelfde kunstenaar is de Kruisweg van veertien staties die in 1988 aan de toegangsweg naar het Mariamonument werd geplaatst. Ook de Kruisweg kon alleen dankzij de medewerking van de Vijlenaren gerealiseerd worden.

Statie 11: Jezus wordt aan het kruis genageld

Statie 13: Jezus wordt van het kruis afgenomen

De veertien kruiswegstaties behoren tot standaardinrichting van een rooms-katholiek kerkgebouw. Op Goede Vrijdag wordt om 15.00 uur traditioneel de kruisweg in de kerk gebeden. In Vijlen gebeurt dat niet in de kerk maar aan de rand van het Vijlenerbos.

Dr. Bernhard Hegge is sinds 2003 pastoor van de Martinusparochie van Vijlen. Hij vertelt dat er elke dag mensen naar het Mariamonument gaan. Vroeger gingen er misschien meer mensen welbewust naartoe om te bidden, om getroost en verhoord te worden. Vandaag zijn het vooral de vele wandelaars die op hun wandelweg langs de kruisweg tot bij het Mariamonument komen. Wat te doen als de lijdensweg van Jezus ineens in dat prachtige bos op je wandelweg komt? Voor een christen, binnen en buiten

de kerk, is die kruisweg van Jezus, de weg naar onze verlossing van zonde en kwaad. De kruisweg bidden, betekent ons verbinden met het lijden van Christus. Ook biedt de kruisweg de mogelijkheid om ons eigen lijden én het leed van de wereld binnen te brengen. De kruisweg gaan we echter niet zonder het geloof in de verrijzenis van onze Heer dat we met Pasen vieren. Het kruis is daarom een teken van redding en overwinning.

Voor de onvermoede wandelaar is het belangrijk om te weten dat deze hier aan bosrand afgebeelde lijdensweg niet naar de ondergang voert, maar een bron is van dankbaarheid, hoop en nieuw leven. De oude Vijlenaren die deze tekens hebben opgericht, indachtig de gruwelijke tijd van oorlog en geweld, wisten dat.

Statie 9: Jezus valt voor de derde maal

Statie 12: Jezus sterft aan het kruis

Statie 10: Jezus wordt van zijn klederen beroofd

- Statie 1: Jezus wordt ter dood veroordeeld
- Statie 2: Jezus neemt het kruis op zijn schouders
- Statie 3: Jezus valt voor de eerste maal onder het kruis
- Statie 4: Jezus ontmoet zijn bedroefde moeder
- Statie 5: Simon van Cyrene helpt Jezus het kruis dragen
- Statie 6: Veronica droogt Jezus' aangezicht af
- Statie 7: Jezus valt voor de tweede maal
- Statie 8: Jezus ontmoet de wenende vrouwen
- Statie 9: Jezus valt voor de derde maal
- Statie 10: Jezus wordt van zijn klederen beroofd
- Statie 11: Jezus wordt aan het kruis genageld
- Statie 12: Jezus sterft aan het kruis
- Statie 13: Jezus wordt van het kruis afgenomen
- Statie 14: Jezus wordt in het graf gelegd

Parijs 2015: teken van hoop

Van 30 november tot en met 11 december 2015 vindt in Parijs de eenentwintigste klimaatconferentie van de Verenigde Naties plaats. In Parijs moet een nieuw klimaatverdrag ondertekend worden als vervolg op de afspraken die in 1997 in Kyoto (Japan) zijn gemaakt. Het is een belangrijk moment in de strijd tegen de klimaatverandering.

Een pelgrimage van gerechtigheid en vrede, gaat dat ook over klimaatverandering? Jazeker. Klimaatverandering is een zaak van gerechtigheid. Gerechtigheid als ruimte voor de schepping, die er niet zomaar voor de mens is, maar voor zichzelf. Of liever, voor God, omdat God zag dat dat goed was. Gerechtigheid als ruimte voor toekomstige generaties om een goed leven te hebben. En gerechtigheid als ruimte voor mensen in kwetsbare posities, vooral in het Zuiden van de wereld, die extra onder klimaatverandering lijden. Gerechtigheid dus ook als eerlijke verdeling van de lasten van klimaatverandering en de lusten van het gebruik

Oog voor de wereld

van fossiele brandstoffen die er de primaire oorzaak van zijn. Een zaak ook van vrede, omdat die rechtvaardigheid een voorwaarde voor vrede is. Anders gezegd: vrede met de aarde is voorwaarde voor vrede op aarde.

Klimaatverandering is een zaak van geloven. Geloven dat het anders zou moeten én dat het anders kan. Dat vergt een verandering van hoe wij leven en samenleven, ook in de zin van economisch handelen en politieke samenwerking. Dat betekent durven wegtrekken uit het bekende en de moed tonen het onbekende te betreden. Laat dat nu precies de kern van pelgrimage zijn. Christenen zijn mensen van de Weg, de weg die Jezus hen wijst, naar een wereld waar mensen leven in verbondenheid met elkaar en met de gehele schepping. Waarom zouden we dat niet zichtbaar maken? Daarom gaan dit najaar vanuit diverse landen mensen letterlijk op weg richting Parijs, te voet of te fiets, een stukje of de hele reis. Daarmee drukken zij hun zorg uit omtrent klimaatverandering.

In Nederland organiseert een brede, oecumenische coalitie een pelgrimage naar Parijs.

- Een fysieke pelgrimage: in vijf overzichtelijke etappes van twee weekenddagen tussen Groningen en de Belgische grens.
 - En een symbolische pelgrimage: door op allerlei plekken bijeenkomsten te organiseren over de zorg voor Gods schepping.
- En natuurlijk kunnen mensen ook in eigen land op weg door te kiezen voor een duurzame stijl van leven en werken en door hun stem te laten horen. Zo dagen we de klimaatonderhandelaars uit op weg te gaan naar een rechtvaardig en effectief klimaatbeleid.

Labyrint

Het labyrint is een symbool voor de levensweg en heeft een eeuwenoude geschiedenis. Een labyrint is een bepaald soort verstrengelde weg, die oorspronkelijk in spiraalachtige lussen of meanders om een centraal kruis werd geconstrueerd. Het is een oeroude ruimte die onze innerlijke en uiterlijke levensreis symboliseert, en die plaats biedt aan onze zoektocht naar onze sacrale kern. Een labyrint is een enkel pad dat de loper langs een aantal windingen naar het centrum leidt en weer terug naar buiten.

Labyrinten zijn bijna wereldwijd verspreid, wat doet vermoeden dat ze een betekenis hadden als cultische symbolen en in een beperkte ruimte een lange en moeilijke weg (mogelijk inwijdingsweg) tot uitdrukking brachten. Het vriendelijke van een labyrint is dat je er lopend, maar ook dansend doorheen kunt gaan en dat je zelf een labyrint kunt maken in het bos, met takken, en aan het strand, met zand en schelpen.

In de Oudheid vindt men ze als vloermosaïek, in Scandinavië als aaneen geordende stenen. In vele mythen en sagen is er sprake van labyrinten waar de held doorheen moet om een groot doel te bereiken. In middeleeuwse kathedralen dienden deze 'Chemins à Jérusalem', ter vervanging van een pelgrimstocht naar het Heilige Land, maar ook in kerken op de route naar Santiago worden ze veel aangetroffen. De gelovige legde de weg van het labyrint biddend en op de knieën af. Het vloerlabyrint van de kathedraal van Chartres heeft een doorsnee van twaalf meter, de weg die moet worden afgelegd is ongeveer tweehonderd meter.

Tekening van het labyrint

Deze labyrinten dienden ook vaak ter vervanging van een maandenlange pelgrimstocht naar Jeruzalem of Rome als boetedoening. Na een biecht werden gelovigen dan opgeroepen om enkele weken of maanden een labyrint te volgen in de plaatselijke kerk. Zo kon men het dagelijkse leven combineren met een boetedoening.

In de barok en rococo worden de oorspronkelijk volgens een helder schema geconstrueerde labyrinten veranderd in verwaaltuinen met gesnoeide hagen, die geen andere functie hadden dan de bezoekers te vermaken.

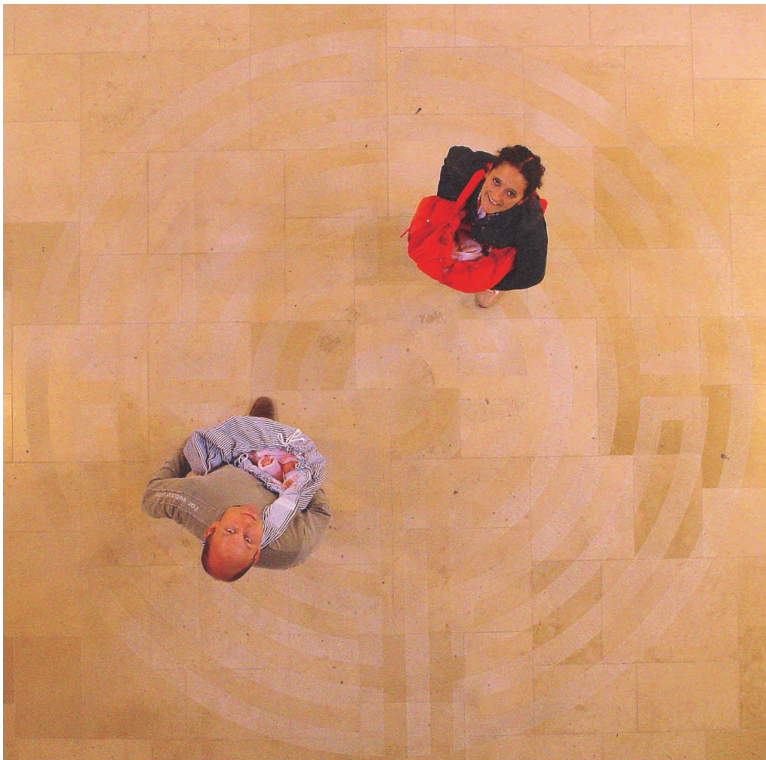
Natuurlijk vindt niet iedere wandeling door het labyrint netjes langs het patroon plaats. De meest verrassende dingen gebeuren spontaan. Elementen ervan komen echter meestal wel voor. Mensen lopen het labyrint met een vraag, een droom, een mantra of gebed. Ze doen dat op moeilijke momenten in hun leven, maar ook als een gewoon onderdeel van hun dagelijkse levenspad. In vrijwel alle

gevallen brengt het ze meer innerlijke rust, heling en acceptatie; een besef van verbondenheid ook.

Het lopen van een labyrint is niet alleen een individueel proces. Je komt ook andere mensen tegen. Het delen van het smalle pad stemt tot nadenken over hoe je in je leven met ontmoetingen en verbindingen omgaat. Het verhoogt het besef van 'gedeelde momenten' en het bewustzijn van een collectieve zoektocht en een gedeelde bestemming. Dit element wordt sterker als je het labyrint loopt met een gezamenlijk ritueel, of in een groep of organisatie met een specifiek doel. Of als je het lopen van het labyrint verbindt met uitwisseling en gezamenlijke reflectie en dialoog. Het labyrint

wordt op die manier een plaats voor 'werken met waarden'.

Het labyrint in de Onze Lieve Vrouwe Kapel van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis te Amsterdam is in 2001 gemaakt naar het voorbeeld van het labyrint in de kerk van San Vitale te Ravenna, Italië. Het enige verschil is de uitloop van het labyrint in Ravenna, eindigend in de schelp van Sint Jakob. Symbolisch kun je ook zeggen dat het binnentreden van de kapel het bepalen is van je plaats: tegenover jezelf, tegenover je medemens en tegenover God. Het kan een oproep zijn tot nederigheid en bekering. Het kan ook een oproep zijn om jezelf te centreren of te verzamelen. Een roep om eenheid.

Labyrinth van boven af

Reisicoon

Icoon is Grieks voor 'beeld', 'beeltenis'. Zo kunnen bij voorbeeld ook mozaïeken, fresco's en geborduurde afbeeldingen 'iconen' zijn. De icoon heeft qua stijl, vorm, techniek vele vaders: Egyptische grafportretten, de Romeinse keizercultus, de klassieke schilder- en mozaïekkunst. Maar de iconen als religieuze, draagbare paneeltjes stammen uit de laatantieke volksreligiositeit van de christenen. Mensen hadden zulke iconen thuis. Ondanks aanvankelijke weerstand vanuit de officiële kerk tegen 'gewijde beeltenissen' überhaupt, zal ook de 'portable icon', naast wandschilderingen en mozaïeken, zijn plaats veroveren in de kerkruimte. Ongetwijfeld speelden de iconenpaneeltjes in de Late Oudheid al een rol in het toen opkomende pelgrimeren of anderszins bij het reizen: de eerste reisiconen.

Een icoon stelt God, Christus en de heiligen present. In een voortdurende wisselwerking tussen kerkgebouw en intieme leefsfeer, tussen officieel geloof en volksreligie is deze tegenwoordigstelling nooit beperkt gebleven tot het kerkgebouw, maar heeft ze altijd zichtbaar bereikt tot in heel de wereld waar de orthodoxe gelovige zich thuis weet. Denken we aan de iconenhoek in het woonvertrek, het iconenkapelletje langs 's Heren wegen, de mini-iconostase om onderweg de vereiste ambiance te creëren voor liturgisch vieren en aan het privépaneeltje dat je al reizend in je zak draagt: onze reisicoon.

Reisiconen zijn vooral bekend uit het Russisch-Oekraïense en het Ethiopisch-Eritrese bereik, maar ook uit de Griekstalige wereld. Men nam op reis enkelvoudige paneeltjes mee, of op- en uitvouwbare twee- of drieliukjes; men droeg icoontjes als medailon om de nek – daarmee niet zo heel ver

Metalen reisicoontje [7,5 x 5,3 cm], Russisch, waarschijnlijk 17e-18e eeuw. Met afgesleten (!) afbeeldingen, midden boven: Christus; vlnr: beschermengel en twee in Noord-Rusland populaire heiligen, Sint-Zosima en Sint-Savatij, stichters van het Solovetskij-klooster (1436) aan de Noordelijke IJzsee

verwijderd van het hedendaagse halskruisje of de katholieke medaille met heilige afbeelding. Mensen droegen iconen met name mee op bedevaart. Maar in Rusland gaf een vader ook een reisicoon mee aan de zoon die het leger in ging. Tegenwoordigstelling onderweg van God of iemands patroonheilige, tot bescherming en behoud, tot afweer of heling van het kwaad! Reisiconen waren van hout (soms van leer: Ethiopië), later ook van – duurzamer! - metaal. De bezitter wreef er van tijd tot tijd liefkozend over; afbeeldingen sleten zo vaak helemaal af. Het gebruik zelf lijkt allerminst afgesleten. Een blik op internet leert dat ze nog volop worden geproduceerd en verkocht, dus ook gedragen. Van eeuwen her is de reisicoon behouden ons digitale tijdperk in gereisd.

In het voetspoor van Adam

Wie met andere mensen op stap gaat, kan de liturgische tocht een breder karakter geven. Vooral als er mensen bij zijn die uit een andere traditie komen, is dat nuttig. Je doet daarbij niet alleen christelijke plekken aan, maar ook plaatsen die een interreligieuze en een seculiere betekenis hebben.

De groep jongvolwassenen die onlangs de kick-off van de nationale pelgrimage verzorgde, maakte een tocht door Amersfoort waarbij drie bijbelse figuren centraal stonden: Adam, Abraham en Salomo. Deze historische figuren hebben dit met elkaar gemeen, dat ze voorkomen in de islam, in het christendom en in het jodendom.

De opzet was eenvoudig: De groep bezocht plaatsen waaraan je een verhaal kon verbinden, zoals een joodse begraafplaats, een gebedsplaats van de moslims en een toren met een christelijke achtergrond. Daarnaast stopten de jonge mensen onderweg bij seculiere plaatsen die symbool staan voor menselijkheid (Adam), eenheid (Abraham) en wijsheid (Salomo). Eenmaal op een halteplaats gekomen, las iemand korte teksten waarin Adam naar voren komt, respectieve-

lijk in de joodse, de christelijke en de islamitische traditie.

Als symbool van leven was in Amersfoort een woning uitgekozen van een ondernemer die mobiele operatiekamers verhuurt. En daar klonken woorden over het leven in verbondenheid met Adam; onder meer van Paulus: 'Zoals wij door Adam allen sterven, zo zullen wij door Christus allen levend worden gemaakt.' Bij een museum klonken woorden van wijsheid, weer uit de drie tradities, onder meer uit de koran, waar Salomo bidt: 'Mijn Heer, spoor mij aan dat ik voor uw genade, die u mij en mijn ouders geschonken hebt dank betuig en laat mij met uw rechtschapen dienaren in uw barmhartigheid binnengaan.' Bij het gemeentehuis was de beurt aan Abraham. Deelnemers uit de groep hebben steeds teksten gelezen uit elk van de drie religies, waaruit naar voren kon komen hoe de tradities kunnen bijdragen aan seculiere symbolen van eenheid, wijsheid en menselijkheid.

Voordat men op pad ging, sprak de leider van de tochtgenoten een gebed uit en zongen de deelnemers een lied. De jonge mensen hadden ook de vraag gekregen een persoonlijk doel te stellen voor de tocht en een schelp uit te kiezen die daarvoor symbool kon staan. Onderweg vertelde men elkaar welke schelp men had gekozen en wat de schelp belichaamde.

Toen de twintigers na anderhalf, twee uur gevraagd werd hoe ze de reis waardeerden, was er vooral instemming bij het besef dat je in je (christelijke) viering respect weet uit te drukken voor andere tradities en voor seculiere elementen. Kritiek was er ook: Waarom er geen vrouw uit bijbel, koran en tenach was gekozen als metafoor.

Met een zegen naar buiten

Het is in de protestantse traditie gebruikelijk om de dienst met een wegzending en zegen af te sluiten. Vaak spreekt de voorganger een tekst uit van de priester uit het Oude Testament (Numeri 6) of een afscheidswoord van Paulus en dan reageert de gemeente. Met het verschijnen van het nieuwe liedboek voor diverse protestantse denominaties is de tekst van Gert Landman populair geworden (Lied 416):

Ga met God en Hij zal met je zijn:
jou nabij op al je wegen
met zijn raad en troost en zegen.
Ga met God en Hij zal met je zijn.

Gemeenten die het oude protestantse liedboek gebruiken sluiten als wegzending vaak met het klassieke lied van Jacqueline van der Waals (Lied 456):

Amen, amen, amen
dat wij niet beschamen
Jezus Christus onze Heer
Amen God uw naam ter eer.

Vrijer is onderstaande van oorspong Ierse zegen, in diverse westerse geloofsgemeenschappen gebruikelijk:

Moge de weg oprijzen om je te begroeten.
Moge de zon warm op je gezicht schijnen.
Moge de regen zacht op je akkers vallen.
Moge je de wind altijd in je rug hebben.
Moge je onderweg altijd gezelschap vinden.
En totdat wij elkaar weer ontmoeten,
Moge God je bewaren in de palm van zijn hand.

De orthodoxe traditie kent een heel andere zegen aan het einde van de liturgie. Om de toon te proeven hieronder de slotzegen uit de liturgie van Johannes Chrysostomos. De priester heeft het woord:

Dat Christus, onze ware God, die opgestaan is uit de doden,
door de kracht van het kostbare en levendmakend kruis;
door de gebeden van zijn al- onbevleete moeder;
door de bijstand van de roemrijke, hemelse krachten der engelen;
door de smeekbeden van de eerbiedwaardige, roemrijke profeet,
voorloper en dooper Johannes;
van de heilige, roemrijke, alom geëerde apostelen,
van de heilige, roemrijke overwinningdragende martelaren;
van de eerbiedwaardige, Christusdragende vaders;
van onze vader onder de heiligen Johannes Chrysostomos,
wiens liturgie wij gevierd hebben,
van de heilige Andreas, patroon van deze parochie
en van de heiligen Georgios en Serafim van Sarov
en van alle heiligen,
zich over ons mogen ontfermen en redden,
want Hij is goed en menslievend.
Amen

Zonsopgang

Een enkele keer lees je dat een gemeente de gewone gang van de liturgie in de kerk doorbreekt en naar buiten gaat. De vrijgemaakt-gereformeerde Westerkerk in Amersfoort bijvoorbeeld viert de paasochtend niet in het kerkgebouw, maar bij een begraafplaats. Ze noemen de bijeenkomst naar Amerikaans gebruik 'Sunrise Service'. 'Op de plek waar de dood lijkt te overheersen, vieren wij de opstanding', aldus een van de organisatoren. 'We zingen een aantal liederen, er wordt gebeden en er is een korte meditatie.' Na de dienst gaan de bezoekers naar de kerk voor een paasontbijt.

Uitwerkingen

Wie voorbeelden van liturgieën wil hebben bij diverse pelgrimages, kan de website van de Raad van Kerken raadplegen. Onder het thema 'Vieren' en onder het thema 'Pelgrimage' zijn uitgewerkte liturgieën c.q. programma's opgenomen van meditatieve wandelingen.

IN DE WERELD GAAN

Hoe meer reliëf in het landschap, hoe eerder men geneigd is een pelgrimstocht uit te zetten. Althans zo lijkt het. In Duitsland zijn er talloze voorbeelden van te vinden. Net alsof het wegvallen van de horizon achter de berg de verbeelding prikkelt en uitdaagt om op reis te gaan.

Iona

De Iers-Keltische apostel Columba (521-597) kerstende Schotland vanaf Iona, een eilandje voor de westkust. In later eeuwen verviel zijn klooster, maar werd herbouwd; het is nog een pelgrimsoord. Een bezinningsweek op Iona bevat altijd een pelgrimage: een wandeldag langs bijzondere plekken op het eiland. Overal stilstaan bij iets uit ons leven. Ter inspiratie om zelf een wandeling uit te zetten.

Start van de wandeling. Overwegen wat pelgrimeren is: loskomen van jezelf, van wat je beheerst en opslokt. Iets diepers ontdekken in wat je ziet. Jezelf openstellen voor nieuwe mogelijkheden.

St. Martin's Cross. Sint Maarten die de bedelaar (=Christus) kleepte. Lezen Matteüs 25:34-40. Gedicht. Gebed. Lied 'Toen ik naar mijn naaste zocht' of 'Brood zal ik geven'.

Ruïne van vrouwenklooster. Lezing: zalving door een vrouw, of vrouwen bij het graf. Overweging / gedicht: de rol van vrouwen in de (kerk)geschiedenis. Lied over samen optrekken.

Kruispunt van wegen. Links- of rechtsaf, of rechtdoor: welke keuzes maken wij? Jeremia 6:16 'Ga op de kruispunten staan ... en vind rust.' Zingen Psalm 23 of 'Bless the Lord my soul' (Taizé).

Hoog uitkijkpunt. Lezen: Verheerlijking op de berg, Jezus die bad op een berg, of zijn verzoeking door de duivel (hoge berg). Hoe

overzie je je eigen leven? Wat ligt achter je, waar zie je tegenop? Bidden / Zingen Psalm 121 (kan ook onderaan de klim).

Columba's Bay. Hier landde de apostel op Iona. Strand met kleurige stenen. Kies een steen uit die symboliseert wat zwaar is, wat je hier achter wilt laten; gooi die in zee en kijk niet meer om. Kies dan een mooie steen uit die symboliseert waar je nu voor wilt gaan en begeef je op weg. Lied over de levensweg en Keltische zegen.

Bij water / bron. Lezing over de Samaritaanse vrouw. Overdenking over 'water van het leven' en zingen / bidden daarover.

Lunchpauze. Tafellied, bijv. 2e Ionabundel (Opstaan!), lied 9: 'God, zegen dit brood.'

Restant van kluizenaarscel of grot. Lezen 'Elia ziet God' 1 Koningen 19. Gedicht / Gebed om vrede / Lied 'Wees stil'.

Begraafplaats. Ezechiël 37 of Paasevangelie en -liederen.

Adempauze in Jorwerd

Onderstaand lied staat bij Nijkleaster Jorwerd op grote banieren in de kerk. Bij de vieringen van Nijkleaster overpeinzen we de woorden. De dichter, heeft met dit lied de essentie van Nijkleaster weergegeven.

Nijkleaster staat voor stilte, bezinning en verbinding. Het is een wens om een nieuw klooster in Jorwerd (Fryslân) te bouwen waar mensen voor korte of langere tijd kunnen verblijven. Het wordt een bijzondere plek, waar mensen zich in alle rust kunnen terugtrekken voor een 'adempauze', voor stille tijd. Er is nu nog geen kloostergebouw en gemeenschap maar wel een mooie oude kerk. Daarin komt men samen, op woensdag en regelmatig op zaterdag en zondagochtend, om elkaar te ontmoeten in liturgie en gesprek, stilte en wandeling, plezier en recreatie. Voor groepen worden 'programma's op maat' georganiseerd. Kijk op www.nijkleaster.nl.

*Uit straten ronkend en rumoerig
heb ik een weg, een plek gezocht; ...*

Vanuit de drukte van het dagelijks leven even op adem komen bij Nijkleaster in Jorwerd. Iedere woensdagochtend kan je bij Nijkleaster terecht voor een viering, een kop koffie, een verdiepend gesprek en een wandeling. Ze noemen dat een 'kleasterkuier', een kloosterwandeling. Overal uit het land komen mensen naar Jorwerd om mee te vieren en mee te lopen. Een pelgrimage vanuit het huis van stilte en in het stille 'buiten'. Hier kan je jouw soms zo roerige hart bij God neerleggen.

*Uit woordenvloed ben ik gekomen,
genaderd tot de bron van rust; ...*

Vanuit een samenleving die veel van ons vraagt is het hoofd niet zomaar leeg. Maar met de mooie pianomuziek, de liederen uit Iona en Taizé komt men tot rust. Er wordt bij Nijkleaster in drie talen gezongen. De speelsheid met muziek, met taal, de symboliek van de bloemen en kaarsen, dit gedicht van Eppie Dam op grote banieren in de kerk helpen om stil te worden.

*Hier klinkt de taal niet angstaanjagend
en daal ik tot mijn wezen in, ...*

Bij Nijkleaster wordt tijdens de viering uit de Bijbel gelezen. Nieuwe vertalingen van oude psalmen, gebeden als poëzie, en ruimte om over de tekst na te denken. Het Iona-lied 'Neem mij aan zoals ik ben' zingt men vol overgave. Je mag er zijn zoals je bent, niets meer en niets minder. Eenieder wordt uitgenodigd zichzelf te zijn, kerkelijk of niet-kerkelijk, zoeker of vinder.

Nijkleaster bij Jorwerd

*Het veilig masker mag doormidden,
ik toon mezelf een waar gezicht; ...*

Tijdens het wandelen loop je een (groot) deel in stilte. Al lopend lijkt het alsof het binnenin jezelf lichter wordt. En soms, soms lijkt het hoofd leeg en is er alleen stilte. Na de bezinning over de tekst die in de kerk is gelezen en een daaruit voortvloeiende vraag, zoek je verbinding met een andere pelgrim. Met aandacht luisteren naar de ander en met aandacht mag je jouw verhaal doen.

*Ik voel me als herdacht, herboren –
het eelt, de ziel opnieuw doorbloed; ...*

Na de wandeling komen allen terug in de kerk. Er is weer koffie en thee en de mooie gedachten die onderweg binnen en boven zijn gekomen, worden gedeeld. Ook de lunch wordt gedeeld op grote schalen. Rond half een vertrekt men weer naar huis. We zijn in beweging gekomen en kunnen weer verder met het leven.

Voetsporen gaan wereldwijd

Over de hele wereld lopen mensen mee in de pelgrimage van gerechtigheid en vrede. Soms gaat het om mensen die lid zijn van grote kerken. Soms zijn het mensen die in de rafelrand van de kerk en de samenleving mee hobbelen.

VS

Kerken en maatschappelijke organisaties organiseren al enkele jaren tijdens de stille week voor Pasen een pelgrimage in North-Carolina. In de zuidelijke staat zet men drie focuspunten groot op de affiches: De lopers pleiten voor een ander immigratiesysteem, ze brengen de rechten van de arbeiders onder woorden en ze pleiten voor meer kansen voor zwarten in het land.

De pelgrimage bestaat uit een meerdaagse wandeling met allerlei stops. De wandelaars stoppen bijvoorbeeld bij een kippenslachterij en hebben er een gebedsmoment samen met de werkers in de slachterij. En ze stoppen bij een detentiecentrum. Ze sluiten zo'n dag af met bijvoorbeeld een voetenwassing.

Korea

De kerken in Zuid-Korea hebben samen een pelgrimage ondernomen naar de Jindo-eilanden. Kerkmensen en nabestaanden van de ramp met een ferry verzamelden zich daar om stil te staan bij de verdrinking van 120 mensen op zee. De groep heeft tien kilometer op het eiland gelopen richting de haven van Paengmok, waar een gedenkplaat is opgesteld.

Na een getuigenis van een nabestaande kwamen enkele familieleden naar voren; hen werden – net als in de Verenigde Staten – de voeten gewassen door enkele leiders van kerken. Het was bedoeld als 'teken van solidariteit'. Deelnemers konden ook deelnemen aan een heilig avondmaal en een gezamenlijk diner.

Duitsland

De Duitsers maken een pelgrimage in het kader van de klimaatop die in december 2015 in Parijs plaatsvindt. Deelnemers lopen vanaf 13 september tot 6 december van Flensburg naar Parijs over een lengte van 1470 kilometer. Onderweg zijn diverse stops met workshops en vieringen. Men kan de hele tocht meelopen, of een enkele etappe.

Canada

De kerken in Canada hebben het besluit genomen om de pelgrimage van gerechtigheid en vrede vooral uit te werken vanuit de eigen achtertuin, zoals Adele Halliday het noemt, - zij is missionair werker van de Presbyterian Church. Het gaat wat de Canadezen betreft om zeven concrete thema's: land, armoede, vrede, racisme, verzoening, voedsel en klimaat.

Biografieën

Augustinus

De bisschop Aurelius Augustinus (354 – 430) heeft de pelgrimage verankerd in de westerse spiritualiteit. Zijn belijdenissen zijn een 'odyssee van de ziel'. We leven hier in alle voorlopigheid. We zijn vreemdelingen op aarde. Het is ons diepste verlangen bij God te zijn. 'Onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U.'

Hildegard van Bingen

Zoals Augustinus naar Afrika vertrekt en daar werkt, zo gaat Hildegard van Bingen (1098 – 1179) op reis en ontwikkelt haar spiritualiteit zich tijdens het rondtrekken. Ze beseft dat mensen niet meer of beter worden in hun arbeid of in hun bezit. Het kan juist gemakkelijk tot hoogmoed verleiden. De weg van heil is er een van deemoed.

Immanuël Kant

Niet alleen de geestelijke levensreis, ook de fysieke reis is belangrijk en geeft energie. Van de filosoof Immanuël Kant (1724-1804) is bekend dat hij iedere dag te voet een ronde maakte door zijn woonplaats Koningsberg om zijn zinnen te verzetten. Het bezorgde hem de bijnaam: 'Het horloge van Koningsberg', je kon er de klok op gelijk zetten.

Klooster bij Iona

Simone Weil

'In heel mijn leven heb ik nooit, geen enkel moment, naar God gezocht', schrijft Simone Weil (1906 – 1943). Ze draait de gedachten van Augustinus om. De ziel reist niet naar God, het is omgekeerd: God is de pelgrim die onderdak zoekt in de ziel van een mens. 'God komt door de kosmos heen tot ons.' Op weg zijn naar God betekent 'wachten op God', totdat je door zijn liefde wordt aangehaakt.

Dietrich Bonhoeffer

'De God die met ons is, is de God die ons verlaat. Voor en met God leven wij zonder God.' Woorden die Dietrich Bonhoeffer (1906 – 1945) schreef in de gevangenis. Hij voelt zich een nomade, hij mist God, maar daardoor ook beseft hij dat wij mensen volledige verantwoordelijkheid voor de reis moeten nemen.

Olav Fykse Tveit

Olav Fykse Tveit (1960), algemeen secretaris van de Wereldraad, schrijft natuurlijk ook over de pelgrimsreis van een christen. Tenslotte heeft 'zijn' Wereldraad tot de pelgrimage opgeroepen. Hij vraagt de christenen vooral zich open te stellen voor de indrukken van de reis. Hij citeert een Noorse dichter Olav H. Hauge:

Het is de droom die we in het geheim meedragen / dat een wonder zal gebeuren, / dat de tijd zich zal openen / dat het hart zich zal openen / dat de deuren zich zullen openen / dat de rotswand zich zal openen / dat de bronnen zullen gutsen - / dat de droom zich zal openen / dat we op een goede morgen in / een kleine haven glijden waarvan we niet wisten dat ze er was.

Gebeden voor onderweg

Pelgrimslied

Heer, in dit heilige moment
hebben wij ons tot u gewend,
biddend of u met ons wilt gaan,
dan kunnen wij het leven aan.

U voert ons door woestijnen heen
en nimmer laat u ons alleen.
Uw trouw is eeuwig en constant.
U leidt ons voort met zachte hand.

(C.J. Spek, Leger des Heils)

Gebed voor reizigers

O God,
hemelse Vader,
uw glorie vervult de hele aarde,
uw aanwezigheid komen we overal tegen
waar we ook heengaan,
bewaars hen die reizen,
omring hen met uw zorgzame liefde,
bescherm hen tegen gevaar;
geleid hen veilig naar het einde
van hun reis,
door Jezus Christus onze Heer.
Amen

(Book of Common Prayer)

Pelgrimsgebed

Zegen ons, Heer Christus,
op onze pelgrimsreis,
wees bij ons en bij allen
die ons dierbaar zijn,
en bij allen die we ontmoeten.
Bewaars ons in de Geest
van de zaligsprekingen:
vreugdevol, eenvoudig, genadevol.

(Taizé)

Door de wereld gaan

Gebed

Naar gelang de wind van woorden
waaide uit de borst van hen
die dachten te weten hoe alles zit,
werd mijn ziel voortgedreven
en weer teruggedreven,
gedraaid en weer omgedraaid.

Het licht werd voor haar verduisterd,
de waarheid werd door haar niet gezien.
En toch was de waarheid vlak voor ons,
maar ik zag haar niet.

Mag ik, Heer, de waarheid vinden,
mag ik u vinden, waarachtige God,
waarachtig licht en eeuwig leven?
Want u bent de weg, de waarheid en het
leven.

O Zoon, maak ons aan uw beeld gelijk.
Amen

(Augustinus)

Ter bemoediging

Schuilplaats onderweg

Aanmoediging voor pelgrims

Houd moed, broeder, struikel niet,
ook al is uw weg donker als de nacht;
er is een ster om de nederigen te leiden;
vertrouw op God, en doe wat goed is.

Ook al is de weg zwaar en vermoeiend,
en is het einde nog lang niet in zicht;
bewandel die moedig; sterk of zwak,
vertrouw op God, en doe wat goed is.

Sommigen zullen u haten,
anderen zullen u liefhebben,
sommigen zullen u vleien,
anderen zullen u minachten;
wend u af van mensen,
en richt uw blik omhoog:
vertrouw op God, en doe wat goed is.

Eenvoudige regel en veilige leiding,
innerlijke vrede en innerlijke macht,
ster die op onze weg bij ons blijft -
vertrouw op God, en doe wat goed is.

(Norman Macleod 1812-1872)

Aan de pelgrim

Ga op weg!
Je bent voor de weg geboren.
Ga op weg!
Je hebt zo dadelijk een afspraak.
Waar? Met wie?
Misschien wel met jezelf.

Ga op weg!
Je stappen zullen je woorden zijn -
De weg je lied,
de vermoeidheid je gebeden.
En aan het eind
zal je stilte tot je spreken.

Ga op weg!
Alleen, of met anderen -
Maar treedt buiten jezelf!
Je hebt rivalen gecreëerd -
Je zult metgezellen vinden.
Je zag vijanden voor je -
Je zult broeders en zusters vinden.

Ga op we!
Je hoofd weet niet
waar je voeten je hart brengen.

Ga op weg!
Je bent voor de weg geboren -
de weg van de pelgrim.
Iemand komt je tegemoet -
Is naar jou op zoek
in het schrijn aan het eind van de weg -
In het schrijn op de bodem van je hart.

Hij is je vrede.
Hij is je vreugde!

Ga!
God gaat allang met je mee!

Om gerechtigheid en vrede

Gebed om vrede

Eeuwige God,
in uw volmaakte koninkrijk
is geen ander zwaard getrokken
dan het zwaard van de rechtvaardigheid,
er heerst geen kracht
anders dan de kracht van de liefde:
Verspreidt op machtige wijze uw Geest,
zodat de volkeren verenigd worden
onder de vlag van Vrededorst,
als kinderen van één Vader,
aan wie heerschappij
en heerlijkheid toekomt,
nu en altijd.
Amen

(Book of Common Prayer)

Rust een weinig ...

Dank voor gerechtigheid

Het vuur is als mijn grootvader.
De wind is als mijn grootmoeder.
Ik ben uit de aarde voortgekomen.
De aarde lag aan mijn voeten.
En als ik sterf zal ik terugkeren in de aarde.

Here God, we prijzen u om uw Geest,
zonder uw inspiratie kunnen we niet leven.
Here God, we prijzen u om uw schepping,
zij is ons een moeder die voedsel geeft.
Here God, we prijzen u om de wind,
ze brengt ons de vruchtbare regen
die dorst lest.
Here God, we prijzen u om het licht,
dat warmte geeft aan dier en mens.
Here God, we prijzen u
om onze ouders en voorouders,
die ons gevoel voor traditie
en leven aanreiken.

We loven u, Here God,
voor de gift van leven;
het meest kostbare geschenk van uw leven,
voor ons de belofte en het begin van een
nieuwe dageraad.
Als we kijken met uw ogen,
gaat ons het licht op,
zien we wat recht en goed is.

Aanvaard onze dank, onze waardering.
Amen

(vrij naar een Indiaans gebed)

Het gaat bij reizen niet om
de aankomst maar om het thuiskomen
beladen met pollen die je moet omzetten
in honing als voedsel voor de geest.

Mijmeren en zingen

Lied

Wil je opstaan en mij volgen,
als ik noem je naam?
Wil je dienen in 't verborgen,
zonder roem of faam?
Wil je leven op de wind,
broos en kwetsbaar als een kind?
Zul je geven wat ik vind in jou en jij in mij?

Wil je gaan op nieuwe wegen,
steil en ongewis?
Wil je zijn tot hoed' en zegen
voor wie vreemd'ling is?
Val je niet een mens te hard
die in leugens is verward?
Hoor je 't kloppen van mijn hart
in jou en jij in Mij?

John L. Bell en Graham Maule

Als ik bid

Als ik bid,
wil ik bidden om vrede
om blijvende hoop,
dat een ieder mag leven.
overvloedig leven.

God geef recht en gerechtigheid.

Gebed om vrede

Here God
De situatie is zorgelijk.
Het lijden is zwaar en beangstigend.

Spaar het leven van uw kinderen.
Geef geduld en moed
om getuige te zijn van menselijke waarden
beziel met vertrouwen en hoop.

Vrede is het fundament van leven.
Geef vrede en stabiliteit.
Stel mensen in staat
om met elkaar te leven
vol respect en vreugde
voor uw aangezicht.

Glorie zij u, Heer, voor eeuwig.
Glorie zij u, Heer, ook in ons leven.

(vrij naar een christelijk gebed uit Irak)

'Elk landschap is een toestand van de
ziel en wie in beide leest, staat versteld
hoezeer ze in elk detail op elkaar lijken'
(Henri Frédéric Amiel, een Zwitsers
wandelaar)

Aarde en vuur (oorlog, bevrijding, vrede)

Bedevaartplaatsen

Er zijn talloze bedevaartplaatsen in Nederland. Dokkum is de meest noordelijke. Vaals de meest zuidelijke. In totaal zijn er meer dan honderd plaatsen waarheen de pelgrim de blik kan richten. Vaak zijn er specifieke verhalen verbonden met een plaats. Amsterdam kent zijn stille omgang. Het gaat om een religieus meditatieve omgang door het historische centrum waaraan duizenden mensen deelnemen. Een en ander gaat terug op een mirakel uit 1345. Gorkum kent zijn bedevaart in het kader van de martelaren van de stad, die omwille van hun geloof zijn vervolgd. En plaatsen als Heilo en Dokkum zijn verbonden met een bron, waar respectievelijk Willibord en Bonafius water hebben gebruikt om te dopen.

Wereldwijd zijn er zeer beroemde bedevaartplaatsen, zoals Lourdes in Frankrijk, Santiago de Compostella in Spanje, Fatima in Portugal, natuurlijk Rome en Assisi in Italië en Jeruzalem in het Midden-Oosten.

Er gaan paradoxen schuil onder de pelgrimage. Wanneer het lichaam zwaar wordt van vermoeidheid, wordt de ziel licht. Wanneer de voeten het contact met de aarde vinden, gaat de geest zweven. De reis naar een ver heiligdom brengt de reiziger thuis. 'Ik was gegaan om over dingen na te denken, maar ik dacht juist helemaal niets. Je aandacht wordt opgeslokt door dingen met een onmiddellijk karakter – je denkt aan je voeten of je bestudeert de kaart voor de drieënvijftigste keer. Het was op een verrassende manier louterend. Je doet het gewoon. Op een bepaalde manier raakte ik er behoorlijk van in trance' (godsdienswetenschapper Carse)

Bakermat van de pelgrimage

Soms moet je even terug naar hoe het is begonnen. Die eerste indrukken, de pionierervaringen, herinneren je aan elementaire waarden. Het geheim van de pelgrimage is het geheim van leven alsof je het nog moet ontdekken. De joden maken in hun feestkalender enkele keren de gang terug alsof zij als eerste volk uit Egypte trekken. Pesach herinnert hen aan de uittocht. Pinksteren brengt de wetgeving op de Sinai op het netvlies. En in de spanningsboog van de woestijntocht krijgt alles wat van waarde is zijn plek.

Jakob, ook wel Israël genoemd, is als pater familias naar Egypte gegaan. En Israël keert als volk terug uit Egypte, uit dat dodenrijk. Ze bouwen hun samenleving op tijdens de veertig jaren die ze door de woestijn trekken. Ze beginnen er aan ethiek, de tien geboden; ze zetten een rechtssysteem op, compleet met zeventig oudsten; en de godsdienst krijgt zijn liturgische invulling met priesters en een tabernakel.

Later, als de culturen zich over elkaar heen stapelen, grijpt Israël altijd terug op die woestijnervaring. Dat doen de Rechabieten bij Jeremia. Dat doet Johannes de Doper als voorbereiding op Christus. In de woestijn leer je het verschil tussen God en goud,

tussen water en dorst, tussen duisternis en licht, tussen sterven en leven. In de woestijn heb je elkaar nodig, vandaar de grote gastvrijheid bij bedoeïnen. In de woestijn heb je God nodig, vandaar dat Elia en Jezus de stilte in de wildernis weer opzoeken.

Die ervaringen zijn elementair. Paulus beseft dat als hij in 2 Korintiërs 5 zegt: 'Wij weten dat wanneer onze aardse tent, het lichaam waarin wij wonen, wordt afgebroken, we van God een woning krijgen; een eeuwige, niet door mensenhanden gemaakte woning in de hemel.' Thuis dat is de hemel; de aarde, hoe gezegend je ook bent, is een tent gelijk.

Bij de basis van leven hoort dat je leeft op doortocht. Je bent geen eigenaar van de aarde. Je hebt voor even het vruchtgebruik. Zelfs de tabernakel kent geen vaste woon- of verblijfplaats. Men heeft uitgerekend dat de tabernakel wel veertig keer is verplaatst. Dus waar vandaag sprake is van heilige grond overheerst morgen weer woestijn-aarde, woest gebied. Zo maakt de pelgrimage je bewust van de kwetsbaarheid van leven en van waarden die er toe doen, vooral de waarde van leven en de waarde van relaties. Met elkaar. En met de Heilige.

